

Za "resetiranje" NATO-a potrebna je strukturalna reforma. Prvo bi bilo nužno definirati zajedničkog neprijatelja koji bi bio dovoljno opasan i destabilizirajući, te tako opravdao formiranje nove strateške zajednice. Nešto što je pokušao Donald Trump s Kinom; prije njega Obama s Rusijom; ili Bush s "lupeškim državama". Međutim, za Europljane ti navodni ili stvarni neprijatelji ne mogu se usporediti s nacističkom Njemačkom ili SSSR-om. Stoga je Washington danas teško zadržati jedinstvenu frontu protiv neprijatelja koji više ne postoji, osim u neažuriranim planovima Pentagona - piše dr. sc. **Sanja Vujačić**, politologinja, analitičarka i dopisnica iz Pariza, te u nastavku dodaje:

DR. SC. SANJA VUJAČIĆ
Politologinja, analitičarka
i dopisnica iz Pariza

Kineza koji kontroliraju 95 % proizvodnje. Dodatno, inzistiranje na Green New Dealu, Bruxelles priječi svaku relokalizaciju proizvodnje u Europu. Ni jedna industrija za Europu nije dovoljno "čista", da ne govorimo o rudnicima čije je ponovno otvaranje nezamislivo. Stoga je ključno pitanje - što će ubuduće Europljani uopće moći raditi? S jedne strane, kada izidu iz izvanrednog stanja izazvanog COVID krizom, kojim se - prvi put u povijesti - upravljati zatvaranjem zdrave većine kako bi se zaštitila životno ugrožena manjina, njihove prezaduzene države suočiti će se s teškom ekonomskom krizom i rizikom od socijalnih nemira. S druge strane, u uvjetima u kojima nije ostvaren ni minimum europske strateške autonomije, Unija nije ak-

ter tuje

ter tuje

čila bi Hrvatskoj da se na taj način uključi u Globalizaciju 4.0 i uposlji svoju visokokvalificiranu radnu snagu. Naime, već je prijelaz iz financijskog u digitalni kapitalizam zahtjevan, pa bi se prijelaz iz u Hrvatskoj specifičnog rođačkog kapitalizma u digitalni mogao pokazati kao nemoguća misija. Druga bitna prednost strateški autonomnog EU-a bila bi mogućnost samostalne koordinacije bilateralnih i multilateralnih odnosa s drugim državama kao generatora dinamike ekonomskog razvoja, te posljedično geopolitičkog i geoekonomskog utjecaja Europe na događaje u svijetu.

RUSIJA, BALKAN...

- Kao u Sovjetskoj zoni na ulasku u neoliberalni globalizacijski ciklus (1990. - 2020.), danas - na ulasku u globalizacijski ciklus 4.0 (2020. - 2050.) u Zapadnoj zoni vlada nered zbog ideološkog jednodružja. Dakle, prema prirodnim zakonitostima, i njoj prijete implozije iznutra. Stoga su razumljive strepnje skandinavskih država i "prebjega" iz Istočne zone od ruskog revanšizma. Naprotiv, nije razumno njihovo očekivanje bezrezervne anglo-američke zaštite (one koja je izostala u nekim drugim delikatnim povijesnim situacijama) i odojnost prema ideji EU autonomije i vojske. Hrvatska je zadnji priključeni vagon europskog vlaka. Dakle, trebala bi se približiti "lokomotivi" EU-a. Prvo u vlastitost, a onda u interesu balkanskih država koje se žele integrirati u EU. Aktivnim radom na reformi organizacija kojih je sastavnica, na europskoj strateškoj autonomiji i obrani, više bi doprinijela sklanjanju pod "EU i NATO kišobran" država iz regije koje to čekaju, nego inzistiranje na proširenju EU-a i NATO-a kojemu se vele SAD, a protivne "stare" EU članice. Pogrešna su tumačenja prema kojima države koje se protive proširenju država kandidatima poručuju da više nema mjesta ispod "kišobrana". One samo upozoravaju da kišobran prokišnjava i da ga prvo treba popraviti. Mobiliziranje EU saveznika za neprijateljevanje prema Rusiji izraz je bojazni da bi Rusi mogli iskoristiti činjenicu da europski prostor više nije u središtu angloameričkog interesa i u njemu širiti svoj utjecaj. Naime, indopacifički prostor faktički je pivot prema Aziji, u kojemu se preklapaju američki i kineski interesi i koji predstavlja 40 % svjetske ekonomije - već bio središnja preokupacija Obamine geopolitike. Trump je geopolitičku orijentaciju prethodnika tvrdio svojom Free and Open Indo-Pacificue strategijom za Istočnu Aziju, koju će Biden nastaviti nadograđivati. Dakle, problem nije u Americancima i Rusima, nego u nesposobnosti europske vladajuće klase na neovisno djelovanje i organizaciju. ■

// TEMA TJEDNA //

LJUBO RUNJIĆ

OZBILJNIJE REFORME TEŠKO JE OČEKIVATI

PROF. DR. SC. LJUBO RUNJIĆ
Dekan Veleučilišta u Šibeniku

Članstvom u najjačem vojno-političkom savezu današnje Hrvatske je definitivno ostvarena svoj strateški cilj - dugoročno osiguranje mira, sigurnosti i stabilnosti. Za to je prije svega zaslužan NATO-ov sustav kolektivne sigurnosti, u kojem participira i Hrvatska - kaže prof. dr. sc. **Ljubo Runjić**, dekan Veleučilišta u Šibeniku, te dodaje:

lo toliko potrebnu modernizaciju naših oružanih snaga, pa tako danas imamo muzejske primjerke ratnih zrakoplova, koji su veća opasnost za sebe nego za neprijatelje, tenkove je vrijeme isto pregazalo te ih nema dovoljno za neki iole ozbiljniji sukob, a i ratni brodovi su zabrinjavajuće starosti i bez veće autonomije djelovanja na moru, dok smo od podmornica odustali, što je neshvatljivo za jednu pomorsku zemlju.

ZANEMARENA ULAGANJA

▼ **Što se samog NATO saveza tiče, koliko su uopće moguće neke značajnije reforme...?**

- Glede ozbiljnijih reformi, pa tako i načina odlučivanja u vrhovnom organu Saveza - Sjevernoatlantskom vijeću, gdje se sve odluke donose konsenzusom, smatram da je to teško očekivati, da više što je za bilo kakve znatnije promjene potrebno pristanak svih država članica. Dovoljan je primjer Ujedinjenih naroda, koji već 30 godina bez uspjeha pokušavaju provesti reformu odlučivanja u Vijeću sigurnosti. Glavni protivnici reforme su pet stalnih članica Vijeća sigurnosti, koje odbijaju bilo kakve razgovore oko ukidanja ili smanjivanja svojeg prava veta. Zanimljivo da su tri od pet članica Vijeća sigurnosti - Francuska, SAD i Ujedinjena Kraljevina, ujedno i članice NATO-a, pa je stoga lako pretpostaviti ishod reforme odlučivanja u NATO-u.

▼ **Kako objasniti kritike Macrona na NATO savez, ali i sigurnosti. (D.J.)** ■

NATO I HRVATSKA (II)

izjave Angele Merkel o potrebi formiranja vojnih snaga Europske unije...? Bi li Hrvatskoj više odgovarala EU vojna nego NATO?

- Francuzi su već jednom izišli iz zapovjednih struktura NATO-a, 1966. (De Gaulle), pa je takav diskurs od njih i očekivan. O formiranju tzv. europske vojske priča se praktički od početka europskih integracija, ali od toga u bližju budućnost neće biti ništa jer su europske ekonomije pod udarom pandemije koronavirusa, a europsku vojsku netko treba i financirati. Osim toga, rat na području bivše Jugoslavije, još uvijek aktualna migrantska kriza, pa sad i odgovor Europske unije na pandemiju koronavirusa, pri čemu su njezine države članice spašavale prije svega vlastitu kožu, razotkrili su sve mane europskog integracijskog procesa. Uputno je stoga ima li EU, koji je prije svega ekonomsko-politička organizacija, uopće kapaciteta za izgradnju vojske koja bi trebala djelovati trenutno i učinkovito na prijetnje miru i sigurnosti. Naposljetku, ne treba zaboraviti da je članstvo Europske unije napustila Ujedinjena Kraljevina, uz Francusku najrespektabilnija vojna sila u Europi, koja isto posjeduje i nuklearno oružje. Što se tiče same Hrvatske, koncepcijski nam više odgovarala zajednička europska vojska, ali oportuniti je se ipak vezati uz najmoćniju silu današnjice - SAD.

MACRONOVA INICIJATIVA

Disonantnih tonova u transatlantskim odnosima posljednjih godina nije nedostajalo ni na europskoj strani. Najsklavitiji primjer je izjava predsjednika Macrona, koji je u intervjuu za The Economist (1) prije nešto više od godinu dana, izjavio da Savez ulazi u stanje "moždane smrti". Macronova kritika, kako se pokazalo, odnosila se na njegovo nezadovoljstvo načinom na koji NATO rješava (ili ne rješava) tekuće izazove, posebno one koji su važni za Europu (terorizam, ISIL, Sirija i sl.). Macron kritizira i nedostatno koordiniranje država koje su članice NATO-a u angažmanu u Siriji. Prije svega postupanje Turske, koja je napad na Syrian Democratic Forces provela bez dogovora i usuglašenog djelovanja s Francuskom i SAD-om (koji su SDF tretirali kao saveznicu). Macron, isto tako, smatra da postoje i drugi izazovi kompleksne naravi, kao što je odnos (i potreba suradnje) s Kinom, jer ona je istovremeno i konkurent (posebno u trgovini i razvoju tehnologija), sistemski takmac, ali i partner (klimatske promjene).

POTENCIJALNI SUKOBI

▼ **NATO i Rusija, što u tim "odnosima" očekivati u sadašnjim, ali i budućim, okolnostima?**

- Rusija je tradicionalni suparnik NATO-a, stoviše posljednjih godina svjedoci smo buđenja Rusije, stoga je za očekivati da će u budućnosti fokus NATO-a ponovno biti usmjeren prema krajnjem sjeveru i Istoku Europe, to više što se već SAD npr. nekoliko žarišnih točaka za potencijalni sukob poput, primjerice, područja Arktika, Baltika i Crnog mora (Ukrajina). S obzirom na to da brojne simulacije govore kako bi NATO-ove snage pretrpjele poraz u srazu s ruskim vojnim snagama na kontinentalnom dijelu Europe i da NATO morati povratiti na jačanju svojih konvencionalnih snaga u Europi.

▼ **Ima li NATO savez budućnost, prije svega na tlu Europe, napose EU-a, ali i šire, u regiji Balkana?**

- Kao što sam uvodno rekao, NATO trenutno nema alternativu glede kolektivne obrane svojih država članica. To se pogotovo odnosi na Hrvatsku, ali i druge države članice NATO-a koje su se nekada nalazile iza željezne zavjese. Naime, radi se o području gdje Rusija želi obnoviti svoj nekadašnji dominantni utjecaj. Za područje Balkana, gdje smo svjedočili krvavim ratovima 90-ih, nazočnost NATO-a je još i važnija jer jedino Savez u ovom trenutku može biti jamac mira i sigurnosti. (D.J.) ■

BRG. DR. SC. DRAŽEN SMILJANIĆ
Predstavnik Ministarstva obrane RH u zapovjednoj strukturi NATO-a, na dužnosti posebnog savjetnika zapovjednika Savezničkog zapovjedništva za transformaciju (NATO ACT), u Norfolku, SAD.

paciteta i snaga (npr. EU Battle-groups, načelo združivanja i dijeljenja) i sl. u sklopu Zajedničke sigurnosne i obrambene politike EU-a), ta se infrastruktura ne može mjeriti s onom NATO-a te nije nelogično da se članice EU-a, koje su istovremeno i članice NATO-a, radije oslanjaju na NATO kao temeljnu organizaciju kolektivne obrane. NATO je jedinstven i po tome što ima stalnu zapovjednu strukturu, sustav obrambenog planiranja (NATO Defence Planning Process) i dio zajedničkog proračuna koji se ulaže u razvoj obrambenih sposobnosti koji Savez treba u cjelini, a bio bi neisplativ ili iznad potreba pojedinih država. NATO, osim toga, gradi i održava važnu strukturu partnera u industriji (uključujući start-upove), znanstvenoj i sveučilišnoj zajednici, akreditiranim središtima izvrsnosti i sl.

NATO I EUROPSKA UNIA

Vidljivo je da EU izdvaja sve znatnija sredstva za svoju industrijsku bazu obrane, u okviru Zajedničke obrambene i sigurnosne politike. Primjerice, Europski obrambeni fond (ukupno gotovo 8 mlrd. eura) bit će usmjeren na industrijsku suradnju u području obrane, poticanje integracija i inovacija u tehnološkoj i industrijskoj bazi, istraživanje i razvoj i sl. O prilikama za hrvatsku vojnu industriju (i proizvođače proizvoda dvojne namjene) u nekoliko nedavno objavljenih intervjuja (2) govorio je gospodin Goran Basarac, predsjednik Hrvatskog kla-

ZELUHOHLADIKAP/PIXSELL

DRAŽEN SMILJANIĆ

PRILAGODBA ZA NOVO DESETLJEĆE

cijska i kognitivna domena. No, kako je razvidno iz Izvještaja pod nazivom NATO 2030, koji je izradio glavni tajnik na temelju preporuka ekspertne skupine, Savez se mora suočiti i s izazovima koji nisu izazvani tradicionalnim akterima (državnim, nedržavnim, organizacijama i pojedincima), nego i pojavama koje će djelovati kao generatori kriza. To se odnosi, prije svega, na klimatske promjene i pandemije, ali i druge "netradicionalne" izazove koji se mogu realizirati kroz ekonomske, informacijske, financijske i druge instrumente moći ili uporabu novih tehnologija. Dokaz kredibiliteta NATO-ova vojnog instrumenta moći je i činjenica da predstavlja snažan element odvraćanja od tzv. konvencionalnih prijetnji. Otud, zapravo, pojava različitih nepravilnih oblika prijetnji i djelovanja, kojima je cilj "zaobilaziti" izravne konfrontacije, a često se opisuju "vojnim žargonom" (npr. hibridno ratovanje, cyber ratovanje, informacijsko ratovanje, kognitivno ratovanje i sl.). Dok riječ ratovanje sugerira odgovor vojnim instrumentom moći, za navedene prijetnje to, u pravilu, nije primjereno rješenje. Naime, vojni instrument moći nije prikladan ni učinkovit za odgovor za sve vrste sigurnosnih prijetnji. Zbog tog razloga sve se više naglašava potreba razvoja koncepta koji uključuju većinu drugih instrumenata moći države, ali i društva. To je, u prvom redu, koncept oporavljivosti (engl. resilience), ali i sve više inicijativa da se pri razvoju obrambenih sposobnosti djeluje aktivno na smanjenje stakleničkih plinova (npr. green defence).

SIGURNOSNI IZAZOVI

NATO predstavlja sigurnosni kišobran za gotovo milijardu ljudi. I premda su članice Saveza neke od vojno i gospodarski najmoćnijih država svijeta, taj status ne garantira automatski odvratanje svih potencijalnih prijetnji. NATO-ova najvažnija misija još uvijek je kolektivna obrana, a sustav obrambenog planiranja temelji se na sposobnostima (ne prijetnji, kao u doba hladnog rata). Sukladno tome, Savez razvija sposobnosti za djelovanje u različitim operativnim domenama i u tome se stalno prilagođava. Tako je Savez, osim tradicionalnih domena (kopnene, pomorske i zračne) deklarirao i cyber te odnedavno svemir kao operativnu domenu. Na razini koncepta analizira se i informa-

cijska i kognitivna domena. No, kako je razvidno iz Izvještaja pod nazivom NATO 2030, koji je izradio glavni tajnik na temelju preporuka ekspertne skupine, Savez se mora suočiti i s izazovima koji nisu izazvani tradicionalnim akterima (državnim, nedržavnim, organizacijama i pojedincima), nego i pojavama koje će djelovati kao generatori kriza. To se odnosi, prije svega, na klimatske promjene i pandemije, ali i druge "netradicionalne" izazove koji se mogu realizirati kroz ekonomske, informacijske, financijske i druge instrumente moći ili uporabu novih tehnologija. Dokaz kredibiliteta NATO-ova vojnog instrumenta moći je i činjenica da predstavlja snažan element odvraćanja od tzv. konvencionalnih prijetnji. Otud, zapravo, pojava različitih nepravilnih oblika prijetnji i djelovanja, kojima je cilj "zaobilaziti" izravne konfrontacije, a često se opisuju "vojnim žargonom" (npr. hibridno ratovanje, cyber ratovanje, informacijsko ratovanje, kognitivno ratovanje i sl.). Dok riječ ratovanje sugerira odgovor vojnim instrumentom moći, za navedene prijetnje to, u pravilu, nije primjereno rješenje. Naime, vojni instrument moći nije prikladan ni učinkovit za odgovor za sve vrste sigurnosnih prijetnji. Zbog tog razloga sve se više naglašava potreba razvoja koncepta koji uključuju većinu drugih instrumenata moći države, ali i društva. To je, u prvom redu, koncept oporavljivosti (engl. resilience), ali i sve više inicijativa da se pri razvoju obrambenih sposobnosti djeluje aktivno na smanjenje stakleničkih plinova (npr. green defence).

cijska i kognitivna domena. No, kako je razvidno iz Izvještaja pod nazivom NATO 2030, koji je izradio glavni tajnik na temelju preporuka ekspertne skupine, Savez se mora suočiti i s izazovima koji nisu izazvani tradicionalnim akterima (državnim, nedržavnim, organizacijama i pojedincima), nego i pojavama koje će djelovati kao generatori kriza. To se odnosi, prije svega, na klimatske promjene i pandemije, ali i druge "netradicionalne" izazove koji se mogu realizirati kroz ekonomske, informacijske, financijske i druge instrumente moći ili uporabu novih tehnologija. Dokaz kredibiliteta NATO-ova vojnog instrumenta moći je i činjenica da predstavlja snažan element odvraćanja od tzv. konvencionalnih prijetnji. Otud, zapravo, pojava različitih nepravilnih oblika prijetnji i djelovanja, kojima je cilj "zaobilaziti" izravne konfrontacije, a često se opisuju "vojnim žargonom" (npr. hibridno ratovanje, cyber ratovanje, informacijsko ratovanje, kognitivno ratovanje i sl.). Dok riječ ratovanje sugerira odgovor vojnim instrumentom moći, za navedene prijetnje to, u pravilu, nije primjereno rješenje. Naime, vojni instrument moći nije prikladan ni učinkovit za odgovor za sve vrste sigurnosnih prijetnji. Zbog tog razloga sve se više naglašava potreba razvoja koncepta koji uključuju većinu drugih instrumenata moći države, ali i društva. To je, u prvom redu, koncept oporavljivosti (engl. resilience), ali i sve više inicijativa da se pri razvoju obrambenih sposobnosti djeluje aktivno na smanjenje stakleničkih plinova (npr. green defence).

NOVO DOBA: NATO V.3

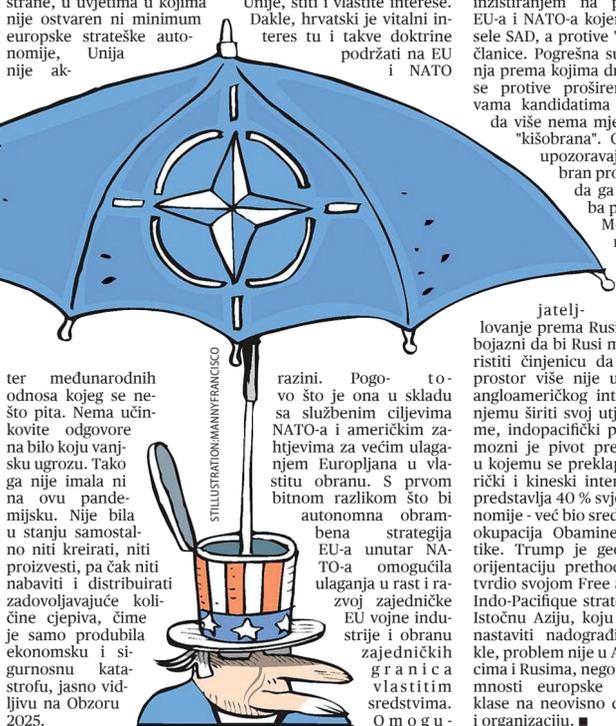
Ako bismo kolokvijalno numerirali NATO prema razdobljima i svrsi, u doba hladnog rata to bi bio NATO ver. 1, vrijeme od završetka hladnog rata do okvirno 2014. godine moglo bi se označiti kao ver. 2. U svakom od tih razdoblja NATO je imao osobito važnu ulogu za europsku si-

gurnost i stabilnost. Ako bi sada rekli da je u tijeku oblikovanje NATO ver. 3, nameće se pitanje po čemu bi trebao biti karakterističan i što će ga odrediti. NATO ver. 3 suočit će se s izazovima koje, između ostalog, nosi razdoblje koje je Paul Crutzen (3) nazvao Antropocen. I dok se taj termin ponajprije odnosi na slikoviti opis trenutnog geološkog razdoblja u kojem je ljudska aktivnost imala dominantan utjecaj na klimu i okoliš Zemlje, ti će se učinci neizbježno odraziti na sigurnosno okruženje. U svojoj viziji NATO-a do 2030. godine glavni tajnik Saveza Stoltenberg navodi da su izazovi s kojima se suočavamo u sljedećem desetljeću veći od onog s čime se sama Europa ili sama Amerika može nositi. Globalni izazovi traže multilateralne odgovore i zato je NATO važan format suradnje i zajedničkog djelovanja država u euroatlantskom prostoru. Teroristički i cyber napadi samo su neki od prijetnji koji će, očekuje se, nastaviti biti aktualne u vremenu koje dolazi. Tome treba i dodati i tzv. aktivnosti u "sivoj zoni", odnosno aktivnosti koje "napadaču" poduzima u "području ispod praga" (koji se odnosi na službeno tretiranje neke aktivnosti kao napada, u kojemu je moguće identificirati napadača). Glavni tajnik navodi i Rusiju (čak i kao vojnu prijetnju) te Kinu kao sistemskog suparnika čiji se globalni utjecaj neprestano širi. Nadalje, uloga narastajućih i remetičkih tehnologija (engl. emerging and disruptive technologies) predstavljat će istovremeno i izazove i prilike. Stoga se naglašava potreba razvoja inovacijske kulture u području obrane i sigurnosti. Sigurnosno okruženje s kojim se NATO treba suočiti bit će, dakle, prije svega rezultat kompleksne dinamike aktera, uporabe tehnologija (uključujući društvene mreže), te klimatske promjene kao generatora kriza te mogućih pandemija. Razvidno je da takve kompleksne izazove može rješavati samo organizacija koja je agilna i koja funkcionira kolaborativno, u širokoj mreži suradnika i partnera. To je, očito, područje u kojem će se NATO adaptirati "iznutra". Zaključno, važna uloga NATO-a u pružanju sigurnosti svojim članicama bit će u njegovoj sposobnosti da djeluje kao glavni politički forum za strateške i geopolitičke izazove. Ta dimenzija, naravno, mora biti komplementarna sveobuhvatnoj (i stalnoj) prilagodbi obrambenih sposobnosti. Summit NATO-a koji će se održati ove godine, očekuje se, potvrdit će snagu (i stalnu potrebu!) euroatlantskog partnerstva te trasirati i put Saveza prema novom strateškom konceptu. ■

(Stavovi i mišljenja izneseni u ovom prilogu su autorski i ne predstavljaju nužno stavove Ministarstva obrane RH i NATO-a niti im se mogu pripisati.)
[1] <https://www.economist.com/europe/2019/11/07/emmanuel-macron-warns-europe-nato-is-becoming-brain-dead>
[2] <https://www.vecernji.hr/vijesti/hrvatska-vojna-industrija-moze-biti-europski-lider-u-robotici-i-opremanju-vojnika-buducnosti-470413>
[3] Crutzen, P. Geology of mankind. Nature 415, 23 (2002). <https://doi.org/10.1038/415023>

GLOBALIZACIJA 4.0

- Nakon Trumpova Amerika first, predsjednik Macron je, u svojstvu lidera europskih progresista, pozdravio Bidenov America is back, dakle povratak na uljudniji transatlantski odnos. Međutim, to ne mijenja anamnezu. Unija nije iskoristila priliku koju joj je pružilo Trumpovo otvoreno neprijateljstvo i reformirala svoje neučinkovite obrambene i diplomatske strukture, kako je predlagala Francuska. Njemačka i 20-ak država oko nje vjerovale su da su svrhovitiji izrazi vjernosti prekontatlantskom zaštitniku. Kupnjom američkog naoružanja stimulirale su američku vojnu industriju, a penalizirale europsku. Što Bruxelles nije spriječio da Europljana ne ubrzano uvede u Globalizaciju 4.0 (razvoj infrastrukture 5G i tehnologije 4. industrijske revolucije: umjetna inteligencija, 3D ispis, virtualna stvarnost, blockchain itd.), bez zajedničke vojne industrije i vojske. Dakle, EU se zatekao bez inkubatora za nove tehnologije i usred utrke u naoružanju umjetnom inteligencijom kojoj su se odale SAD-a i Kina, a o čijem ishodu ovisi koji će od dva takmaca uspostaviti tehnohegemoniju i vladati svijetom. Stoviše, nakon što je Europu uvukao u digitalnu i energetsku tranziciju pod pretekstom smanjivanja ovisnosti o nafti, Bruxelles je Europljane učinio ovisnicima o rijetkim metalima - sirovinu na kojoj Globalizacija 4.0 počiva. Isto iako, Zapad prethodno nije ostvario kontrolu nad tim resursima. Za razliku od

ter međunarodnih odnosa kojeg se nešto pita. Nema učinakove odgovore na bilo koju vanjsku opasnost. Tako ga nije imala ni na ovu pandemijsku. Nije bila u stanju samostalno niti kreirati, niti proizvesti, pa čak niti nabaviti i distribuirati zadovoljavajuće količine cjepiva, čime je samo produbila ekonomsku i sigurnosnu katastrofu, jasno vidljivu na Obzoru 2025.

razini. Pogotovo što je ona u skladu sa službenim ciljevima NATO-a i američkim zahtjevima za većim ulaganjima Europljana u vlastitu obranu. S prvom bitnom razlikom što bi autonomna obrambena strategija EU-a unutar NATO-a omogućila ulaganja u rast i razvoj zajedničke EU vojne industrije i obrane zajedničkih granica vlastitim sredstvima. O m o g u -